

La dissecció d'un gest

NEUS MASERGAS

Javier Cercas s'ha convertit en una metonímia de la seva obra. No es llegeix el seu últim llibre, sinó que es llegeix en Javier Cercas. Quantes persones haurien passat cada una de les més de 400 pàgines sobre el 23 F si no les hagués escrites ell? Segurament menys de la meitat. Ja des de la introducció, els lectors reconeixen alguns dels seus trets literaris més característics. Malgrat que no és una obra de ficció, sí que s'acosta a la seva novel·lística pel que fa al joc, moltes vegades ben explícit, entre la realitat i la ficció. Sobre aquesta idea ell en fa una declaració de principis en el pròleg, on manifesta la doble pretensió de ser llegit tant com un llibre d'història com una novel·la. L'autor no deixa mai de matisar de forma molt clara i honesta les línies tan difoses entre una i altra dimensió: «describir la trama del golpe, un tejido casi inconsútil de conversaciones privadas, confidencias y sobrentendidos que a menudo sólo puede intentar reconstruirse a partir de testimonios indirectos, forzando los límites de lo posible hasta tocar lo probable y tratando de recortar con el patrón de lo verosímil la forma de la verdad. Naturalmente no puedo asegurar que todo lo que cuento a continuación sea verdad; pero puedo asegurar que está amasado con la verdad y sobre todo que es lo más cerca que yo puedo llegar de la verdad, o de imaginarla».

Anatomía de un instante és la recreació d'un fet històric: la reconstrucció d'un cop d'estat real des de la superfície de les seves imatges enregistrades per TVE i des d'uns interiors polèmics i misteriosos per on es mou l'autor amb l'objectiu de trobar claredat i, sobretot, una explicació. Per poder transmetre aquest afany emprava una estructura impecable i diferents estratègies literàries, com dosis de novel·la negra, gotes de poètiques descripcions i analogies o l'admirable comparació entre dues figures, una real i l'altra fictícia: Adolfo Suárez i Emma-

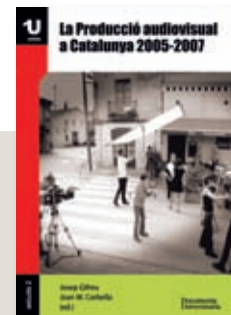

JAVIER CERCAS
Anatomía de un instante
Literatura, 400.
Mondadori. 2009. 463 pàgines.

nuele Bardone, el protagonista de la pel·lícula *El general de la Rovere* de Roberto Rossellini. Si *Soldados de Salamina* s'origina a partir de la recerca del sentit d'una mirada, a *Anatomía de un instante* es busca la interpretació d'un gest: el gest d'Adolfo Suárez, protagonista indiscutible del llibre, de mantenir-se assegut al seu escó contra les ordres dels militars. Ahora també s'analitza la mateixa actitud d'insubmissió del general Gutiérrez Mellado i de Santiago Carrillo. D'aquí sorgeix l'anatomia, la dissecció d'un gest produït en un instant de decisió. Cercas separa les diferents reaccions dels personatges per posar-les al descobert i explicar-les descriptivament i, sobretot, interpretativa. Però no deixa mai d'entrelligar les parts, com en són exemples el joc de relacions entre aquests parlamentaris o les simetries que hi dibuixa amb els tres protagonistes visibles del cop d'estat: Armada, Milans i Tejero. Aquestes últimes són d'una força literària, i històrica, dramàticament impactant. Però és Adolfo Suárez qui destaca en relleu sobre aquest mural històric. És a partir de la recerca, sempre insatisfeta, de la definició d'aquest gest que Cercas explica i intenta entendre el seu paper en la història d'aquest país i el ressalta com un *heroi de la retirada*, segons un terme

d'Eizensberg. Per això el llibre ve presentat per una cita de la *Divina Comèdia* que fa referència als personatges que es retiren voluntàriament del poder, amb tots els matisos que aquest gest comporta en Suárez i que es podrien sintetitzar en aquesta afirmació aparentment contradictòria: «Suárez dimitió como presidente del gobierno para legitimarse como presidente del gobierno».

És admirable la valentia de Javier Cercas per haver fet aquest exercici d'explicar i entendre (que no sempre vol dir justificar o compartir) el paper d'Adolfo Suárez, no només en el seu gest en el cop d'estat sinó en tota la transició. El llibre es tanca amb la pàtina sentimental de l'homenatge que l'autor ret al seu pare, pàtina que cobreix el seu atreviment a endinsar-se en un personatge que per a alguns de la seva generació (autoproclamats d'esquerra) sembla intocable si no és per criticar-lo en la simplicitat de la visió maniquea d'aquest fet històric tan recent, tan significatiu i que batega encara.

JOSEP GIFREU I JOAN M. CORBELLA [Ed.]

La producció audiovisual a Catalunya 2005-2007

Documenta Universitària
Girona, 2009.

Josep Gifreu, catedràtic de comunicació de la Universitat Pompeu Fabra, i Joan M. Corbella, professor del departament de comunicació de la mateixa universitat, apleguen textos sobre la producció audiovisual catalana: cinema, televisió, videojocs, etcètera.